

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Sjette Afdeling)

7. juni 2018*

»Præjudiciel forelæggelse – retligt samarbejde på det civilretlige område – Haagerprotokollen af 2007 – lov, der finder anvendelse på underholdspligt – artikel 4, stk. 2 – den bidragsberettigedes skift af sædvanligt opholdssted – mulighed for med tilbagevirkende kraft at anvende loven i den bidragsberettigedes nye opholdsstat, der er sammenfaldende med domstolslandets lov – rækkevidden af udtrykket »hvis den bidragsberettigede ikke kan opnå underholdsbidrag fra den bidragspligtige« – situation, hvor den bidragsberettigede ikke opfylder en retlig betingelse«

I sag C-83/17,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Oberster Gerichtshof (øverste domstol, Østrig) ved afgørelse af 25. januar 2017, indgået til Domstolen den 15. februar 2017, i sagen

KP

mod

LO,

har

DOMSTOLEN (Sjette Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, C.G. Fernlund (refererende dommer), og dommerne J.-C. Bonichot og A. Arabadjiev,

generaladvokat: M. Szpunar,

justitssekretær: A. Calot Escobar,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

efter at der er afgivet indlæg af:

- den tyske regering ved T. Henze, M. Hellmann og J. Mentgen, som befuldmægtigede,
- Europa-Kommissionen ved M. Wilderspin og M. Heller, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 30. januar 2018,

afsagt følgende

* Processprog: tysk.

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 4, stk. 2, i Haagerprotokollen af 23. november 2007 om, hvilken lov der finder anvendelse på underholdspligt, godkendt på Det Europæiske Fællesskabs vegne ved Rådets afgørelse 2009/941/EF af 30. november 2009 (EUT 2009, L 331, s. 17, herefter »Haagerprotokollen«).
- 2 Anmodningen er blevet indgivet i forbindelse med en sag mellem et mindreårigt barn, KP, og barnets far, LO, vedrørende underholdsbidrag.

Retsforskrifter

Forordning (EF) nr. 4/2009

- 3 Artikel 3 i Rådets forordning (EF) nr. 4/2009 af 18. december 2008 om kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser og samarbejde vedrørende underholdspligt (EUT 2009, L 7, s. 1) fastsætter generelle bestemmelser om domstolskompetencen i medlemsstaterne med hensyn til underholdspligt.
- 4 Forordningens artikel 15 fastsætter, at den lov, der skal anvendes på underholdspligt, fastlægges i overensstemmelse med Haagerprotokollen i de medlemsstater, der er bundet af dette instrument.

Haagerprotokollen

- 5 Haagerprotokollens artikel 3 med overskriften »Generel lovvalgsregel« er affattet således:
 - »1. Underholdspligt er undergivet loven i den stat, hvor den bidragsberettigede har sit sædvanlige opholdssted, medmindre [Haagerprotokollen] indeholder andre bestemmelser.
 2. Hvis den bidragsberettigede skifter sædvanligt opholdssted, finder loven i den nye opholdsstat anvendelse fra det øjeblik, hvor skiftet finder sted.«
- 6 Protokollens artikel 4 med overskriften »Særlige regler til fordel for visse bidragsberettigede« bestemmer følgende:
 - »1. Følgende bestemmelser finder anvendelse på underholdspligt:
 - a) som forældre har over for deres børn
 - [...]
 2. Hvis den bidragsberettigede i medfør af den lov, som er omhandlet i artikel 3, ikke kan opnå underholdsbidrag fra den bidragspligtige, finder domstolslandets lov anvendelse.
 3. Uanset artikel 3 finder domstolslandets lov anvendelse, hvis den bidragsberettigede har indbragt sagen for den kompetente myndighed i den stat, på hvis område den bidragspligtige har sit sædvanlige opholdssted. Hvis den bistandsberettigede i medfør af denne lov ikke kan opnå underholdsbidrag fra den bidragspligtige, finder loven i den stat, på hvis område den bistandsberettigede har sit sædvanlige opholdssted, dog anvendelse.

4. Hvis den bidragsberettigede i medfør af den lov, som er omhandlet i artikel 3 og stk. 2 og 3 i denne artikel, ikke kan opnå underholdsbidrag fra den bidragspligtige, finder loven i den stat, som de begge er statsborgere i, anvendelse, hvis en sådan findes.«

Tysk ret

7 § 1613 i Bürgerliches Gesetzbuch (den tyske borgerlige lovbog, herefter »BGB«) med overskriften »Underholdsbidrag med tilbagevirkende kraft« fastsætter følgende:

»(1) Den bidragsberettigede kan kun kræve fuldbyrdelse eller erstatning for manglende opfyldelse med tilbagevirkende kraft fra det tidspunkt, hvor det er blevet pålagt den bidragspligtige at give oplysning om sin indkomst og formue med henblik på inddrivelse af underholdsbidraget, eller fra det tidspunkt, [...] hvor kravet er gjort gældende ad rettens vej. [...]

(2) Den bidragsberettigede kan med tilbagevirkende kraft uden begrænsningen i henhold til stk. 1 kræve opfyldelse

1. som følge af et uregelmæssigt, usædvanligt stort behov (særligt behov); [...]

2. for den periode, hvor den bidragsberettigede var forhindret i at gøre underholdskravet gældende
a) af retlige årsager eller
b) af faktiske årsager, der henhører under den bidragspligtiges ansvarsområde.«

Østrigsk ret

8 Den forelæggende ret har oplyst, at i Østrig kan underholdskrav inddrives med tilbagevirkende kraft i op til tre år.

9 Denne ret har præciseret, at det efter fast national retspraksis er en betingelse for at erhverve ret til underholdsbidrag med tilbagevirkende kraft, at den bidragspligtige er forsinket med betalingen, men at det i forbindelse med børnebidrag dog ikke er nødvendigt, at der er fremsat et betalingspåkrav, på grund af den særligt nære familieretlige forbindelse.

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

10 KP, som er født den 6. marts 2013, og dennes forældre er tyske statsborgere, der boede i Tyskland frem til den 27. maj 2015. Den 28. maj 2015 flyttede KP og dennes mor til Østrig, som er blevet deres nye opholdssted.

11 Den 18. maj 2015 fremsatte KP krav om underholdsbidrag over for LO ved Bezirksgericht Fünfhaus (distriktsdomstolen i Fünfhaus, Østrig). Den 18. maj 2016 udvidede KP sit krav, således det også omfattede perioden fra den 1. juni 2013 til den 31. maj 2015.

12 Bezirksgericht Fünfhaus (distriktsdomstolen i Fünfhaus) gav ikke KP medhold i kravet om betaling af underholdsbidrag for perioden fra den 1. juni 2013 til den 31. maj 2015 med den begrundelse, at i medfør af Haagerprotokollens artikel 3 var det for denne periode tysk ret, der skulle finde anvendelse, og de heri fastsatte betingelser for at gøre ubetalte underholdsbidrag gældende var ikke opfyldt. Haagerprotokollens artikel 4, stk. 2, om anvendelse af domstolslandets lov omhandler kun de rettigheder, der er opstået efter etableringen af det nye opholdssted.

13 Landesgericht für Zivilrechtssachen Wien (den regionale domstol i Wien, afdelingen for civile sager, Østrig) stadfæstede afgørelsen fra Bezirksgericht Fünfhaus (distriktsdomstolen i Fünfhaus).

- 14 KP har iværksat revisionsanke til prøvelse af afgørelsen fra Landesgericht für Zivilrechtssachen Wien (den regionale domstol, afdelingen for civile sager i Wien) ved den forelæggende ret, Oberster Gerichtshof (øverste domstol, Østrig).
- 15 KP har for den forelæggende ret gjort gældende, at ifølge Haagerprotokollens artikel 3, stk. 1, finder tysk ret om underholdspligt anvendelse på dennes krav om underholdsbidrag, men gør det ikke muligt for denne at opnå underholdsbidrag med tilbagevirkende kraft, idet betingelserne i BGB's § 1613 ikke er opfyldt. Efter KP's opfattelse må det i overensstemmelse med Haagerprotokollens artikel 4, stk. 2, følgelig være østrigsk ret, der finder anvendelse, hvorefter udbetaling af underholdskrav med tilbagevirkende kraft er muligt.
- 16 LO har for sin del gjort gældende, at Haagerprotokollens artikel 4, stk. 2, ikke finder anvendelse i situationer, hvor visse underholdskrav er bortfaldet eller forældede. Endvidere kan denne bestemmelse kun finde anvendelse, hvis retssagen var blevet anlagt af den bidragspligtige, eller når den domstol, ved hvilken sagen er anlagt, har hjemsted i en stat, hvori ingen af parterne har deres opholdssted. I nærværende sag havde KP imidlertid anlagt sagen ved en domstol på sit nu sædvanlige opholdssted. Endelig er det LO's opfattelse, at den nævnte bestemmelse ikke kan finde anvendelse med henblik på at opnå betaling af underholdsbidrag med tilbagevirkende kraft, når underholdskravet er fremsat efter, at den bidragsberettigede er flyttet.
- 17 Den forelæggende ret har anført, at det følger af Haagerprotokollens artikel 3, stk. 2, at hvis den bidragsberettigede skifter sædvanligt opholdssted, finder loven i den nye opholdsstat anvendelse fra det øjeblik, hvor skiftet finder sted, og dermed kun for fremtiden.
- 18 Ifølge denne ret skal tysk lov følgelig finde anvendelse i nærværende sag for perioden forud for den nævnte flytning, medmindre denne lov ikke kan finde anvendelse i medfør af Haagerprotokollens artikel 4, stk. 2. Under alle omstændigheder forekommer det tvivlsomt, om denne bestemmelse finder anvendelse på en situation som den i hovedsagen omhandlede. I den forbindelse har den forelæggende ret henvist til punkt 63 i den forklarende rapport til Haagerprotokollen fra Andrea Bonomi (tekst som vedtaget på den 21. samling på Haagerkonferencen om International Privatret, herefter »Andrea Bonomi-rapporten«), hvorefter den subsidiære tilknytning til domstolslandets lov kun er relevant, såfremt sagen om underholdsbidrag er anlagt i en anden stat end den, hvor den bidragsberettigede har sit sædvanlige opholdssted, da loven på det sædvanlige opholdssted i modsat fald vil være sammenfaldende med domstolslandets lov. Den forelæggende ret har anført, at det følger af denne rapport, at den subsidiære anvendelse af domstolslandets lov i henhold til artikel 4, stk. 2, kun kan komme i betragtning, såfremt sagen er iværksat af den bidragspligtige, f.eks. ved den kompetente myndighed i den stat, hvor den pågældende har sit sædvanlige opholdssted, eller såfremt den myndighed, for hvilken sagen er indbragt, er myndighed i en stat, hvor ingen af parterne har deres opholdssted.
- 19 Den forelæggende ret ønsker endvidere oplyst – henset til, at KP i nærværende sag ikke har fremsat et betalingspåkrav over for LO – hvorvidt Haagerprotokollens artikel 4, stk. 2, finder anvendelse i situationer, hvor der i medfør af den lovgivning, der finder anvendelse i henhold til Haagerprotokollens artikel 3, foreligger et underholdskrav, men som ikke indrømmes med tilbagevirkende kraft som følge af, at den bidragsberettigede ikke opfylder visse retlige betingelser.
- 20 Under disse omstændigheder har Oberster Gerichtshof (øverste domstol) besluttet at udsætte sagen og at forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:
- »1) Skal nærhedsbestemmelsen i artikel 4, stk. 2, i Haagerprotokollen [...] fortolkes således, at denne kun finder anvendelse, såfremt den ansøgning, hvorved sagen om underholdspligt indledes, indgives i en anden stat end den stat, hvor den bidragsberettigede har sit sædvanlige opholdssted?

Såfremt dette spørgsmål besvares benægtende:

- 2) Skal artikel 4, stk. 2, i Haagerprotokollen [...] fortolkes således, at udtrykket »ikke kan opnå underholdsbidrag« også vedrører tilfælde, hvor lovgivningen på det hidtidige opholdssted blot på grund af manglende overholdelse af visse betingelser i lovgivningen ikke hjemler en ret til bidrag med tilbagevirkende kraft?»

Om de præjudicielle spørgsmål

Indledende bemærkninger

- 21 Indledningsvis skal Domstolens kompetence til at fortolke Haagerprotokollen undersøges.
- 22 Det bemærkes i denne forbindelse, at Domstolen i henhold til artikel 267 TEUF har kompetence til at afgøre præjudicielle spørgsmål om fortolkningen af retsakter udstedt af Unionens institutioner.
- 23 Dels skal det bemærkes, at Rådet for Den Europæiske Union ved afgørelse 2009/941, vedtaget på grundlag af artikel 300 EF, nu artikel 218 TEUF, har godkendt Haagerprotokollen, der er vedlagt som bilag til den nævnte afgørelse.
- 24 Dels følger det af fast retspraksis, at en aftale indgået af Rådet i henhold til artikel 218 TEUF for så vidt angår Unionen udgør en retsakt udstedt af en af dens institutioner som omhandlet i artikel 267, stk. 1, litra b), TEUF (jf. i denne retning dom af 22.10.2009, Bogiatzi, C-301/08, EU:C:2009:649, præmis 23).
- 25 Det følger heraf, at Domstolen har kompetence til at fortolke Haagerprotokollen.

Det første spørgsmål

- 26 Med det første spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om Haagerprotokollens artikel 4, stk. 2, skal fortolkes således, at den kan finde anvendelse i en situation, hvor den bidragsberettigede, som har skiftet sædvanligt opholdssted, for en domstol i den medlemsstat, hvor den pågældende har sit nye opholdssted, indbringer et krav om underholdsbidrag for en periode, hvor den pågældende var bosiddende i en anden medlemsstat, til trods for, at domstolsstaten er den stat, hvor den bidragsberettigede har sit sædvanlige opholdssted.
- 27 I henhold til artikel 4, stk. 2, finder domstolslandets lov anvendelse, hvis den bidragsberettigede i medfør af den lov, som er omhandlet i Haagerprotokollens artikel 3, ikke kan opnå underholdsbidrag fra den bidragspligtige.
- 28 Artikel 3 fastsætter den generelle lovvalgsregel, hvorefter underholdspligt er undergivet loven i den stat, hvor den bidragsberettigede har sit sædvanlige opholdssted.
- 29 Således som det fremgår af Haagerprotokollens artikel 4, stk. 2, har denne bestemmelse, som giver mulighed for at anvende domstolslandets lov i stedet for loven i den stat, hvor den bidragsberettigede har sit sædvanlige opholdssted, kun en effektiv virkning, hvis disse love er forskellige.
- 30 Det skal dog efterprøves, om det fortsat er nødvendigt, at domstolsstaten er forskellig fra den stat, hvor den bidragsberettigede har sit sædvanlige opholdssted, for at de respektive love, der finder anvendelse, er forskellige, og at denne bestemmelse dermed har en sådan virkning.

- 31 I nærværende sag fremgår det af forelæggelsesafgørelsen, at KP er flyttet til Østrig, og at den pågældende har sædvanligt opholdssted i denne medlemsstat. I henhold til Haagerprotokollens i artikel 3, stk. 1, er det således østrigsk lov, der finder anvendelse. I overensstemmelse med protokollens artikel 3, stk. 2, finder østrigsk lov dog først anvendelse fra det tidspunkt, hvor KP skiftede bopæl til Østrig, dvs. i nærværende sag fra den 28. maj 2015. For perioden forud herfor, dvs. fra den 1. juni 2013 til den 28. maj 2015, er loven i den stat, hvor KP havde sædvanligt opholdssted, tysk lov.
- 32 Hvad angår domstolslandets lov er der tale om loven i den medlemsstat, hvor den ret, ved hvilken sagen er anlagt af den bidragsberettigede, er beliggende, dvs. østrigsk lov.
- 33 Det følger heraf, at i en situation som den i hovedsagen omhandlede, hvor domstolslandets lov, i nærværende sag østrigsk lov, ikke er sammenfaldende med loven i den stat, hvor den bidragsberettigede har sit sædvanlige opholdssted, i nærværende sag tysk lov, for den periode, hvor den bidragsberettigede kræver underholdsbidrag, kan Haagerprotokollens artikel 4, stk. 2, have effektiv virkning. Den omstændighed, at den bidragsberettigede har anlagt sagen ved en domstol i den stat, hvor denne har sit sædvanlige opholdssted, således at domstolsstaten svarer til den stat, hvor denne har sit sædvanlige opholdssted, er ikke til hinder for, at denne bestemmelse kan finde anvendelse, for så vidt som den lov, der er udpeget i henhold til reglen om sekundær tilknytning i denne bestemmelse, ikke er sammenfaldende med den lov, der er udpeget i henhold til reglen om primær tilknytning i protokollens artikel 3.
- 34 Det er dog endvidere nødvendigt, at domstolslandets lov, som er omhandlet i denne bestemmelse, kan finde anvendelse på et krav om underholdsbidrag for en tidligere periode.
- 35 Selv om det fremgår, navnlig henset til Andrea Bonomi-rapporten, at Haagerprotokollens artikel 4, stk. 2, finder anvendelse på krav om underholdsbidrag for perioder, der begynder at løbe på datoen for disse krav, er der uklarhed om, hvorvidt denne bestemmelse også finder anvendelse for perioder forud for disse krav, og, i bekræftende fald, om betingelserne for denne anvendelse.
- 36 Ifølge Europa-Kommissionen finder domstolslandets lov som omhandlet i bestemmelsen anvendelse, når den bidragsberettigede ikke kan opnå underholdsbidrag i medfør af loven i den stat, hvor denne har sit sædvanlige opholdssted, eller – for så vidt angår en tidligere periode – loven i den stat, hvor denne havde sit sædvanlige opholdssted i den pågældende periode. Den tyske regering har for sin del anført, at for så vidt angår underholdskrav for de tidligere perioder finder domstolslandets lov ikke automatisk anvendelse, og at der skal være en forbindelse mellem den faktiske situation, som har givet anledning til det af den bidragsberettigede påberåbte krav, og den lov, der skal anvendes ved bedømmelsen af dette krav.
- 37 I denne henseende skal det bemærkes, at ordlyden af Haagerprotokollens artikel 4, stk. 2, i sig selv ikke gør det muligt at fastslå bestemmelsens rækkevidde med sikkerhed.
- 38 Bestemmelsen skal fortolkes under hensyntagen til det system af tilknytningsregler, der er indført af Haagerprotokollen, og formålet med denne protokol.
- 39 For så vidt angår det system af tilknytningsregler, der er indført af Haagerprotokollen, skal det bemærkes, at protokollens artikel 4, stk. 2, indeholder en særlig regel for visse bidragsberettigede, der supplerer den generelle regel i protokollens artikel 3.
- 40 Denne første konstatering kan skabe tvivl om relevansen af Kommissionens synspunkt. Den principielle anvendelse af loven i den stat, hvor den bidragsberettigede har sædvanligt opholdssted i henhold til Haagerprotokollens artikel 3, stk. 1, er ved artikel 3, stk. 2, nemlig begrænset til den periode, for hvilken dette opholdssted gælder. Hvis protokollens artikel 4, stk. 2, skulle fortolkes således, at den tillader, at domstolslandets lov – dvs. i en sag som den i hovedsagen loven i den stat, hvor denne bidragsberettigede har sit nye opholdssted – altid finder anvendelse på den periode, der ligger forud

for etableringen af opholdssted i denne stat, eftersom betingelsen fastsat i denne bestemmelse er opfyldt, ville det indebære, at den generelle regel i artikel 3, stk. 2, fratages sin virkning for så vidt angår det tidsmæssige anvendelsesområde (*rationae temporis*) af loven i den stat, hvor den bidragsberettigede har sit sædvanlige opholdssted.

- 41 Således som det fremgår af bl.a. Andrea Bonomi-rapporten og de formål, som blev forfulgt af Kommissionen, der aktivt deltog i forhandlingerne med henblik på vedtagelse af Haagerprotokollen (jf. forslag til Rådets forordning om kompetence, gældende lov, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser og om samarbejde vedrørende underholdspligt (KOM(2005) 649 endelig)), har dette system til formål at sikre forudsigelighed i forbindelse med den lov, der finder anvendelse, idet det sikres, at den udpegede lov tager tilstrækkeligt hensyn til den relevante familiesituation.
- 42 Haagerprotokollens artikel 3, stk. 1, fastsætter i den henseende, at det som hovedregel er loven i den stat, hvor den bidragsberettigede har sædvanligt opholdssted, der finder anvendelse, idet denne lov har den tætteste forbindelse til den bidragsberettigedes situation og forekommer således at være den mest velegnede til at regulere de konkrete problemer, som den bidragsberettigede kan støde på.
- 43 For at bevare denne tilknytning fastsætter Haagerprotokollens artikel 3, stk. 2, at hvis den bidragsberettigede skifter sædvanligt opholdssted, finder loven i den nye opholdsstat anvendelse fra det øjeblik, hvor skiftet finder sted.
- 44 Hvad angår de særlige regler i Haagerprotokollens artikel 4, stk. 2-4, der fastsætter en række af primære og sekundære tilknytningspunkter, som finder anvendelse efter »kaskade-princippet«, og som er udformet med henblik på at imødegå risikoen for, at den bidragsberettigede ikke opnår underholdbidrag i henhold til de successivt udpegede love, udpeger Haagerprotokollens artikel 4, stk. 3, domstolslandets lov som den primære lov, når den bidragsberettigede har indbragt sagen for den kompetente myndighed i den stat, hvor den bidragspligtige har sit sædvanlige opholdssted. Således som det fremgår af punkt 59 i generaladvokatens forslag til afgørelse, har denne stat en forbindelse med den bidragsberettigedes og den bidragspligtiges familiemæssige situation i det mindste i den udstrækning, at det drejer sig om den bidragspligtiges muligheder for at sørge for den bidragsberettigedes fornødenheder. Forudsigeligheden med hensyn til dette lovvalg hænger endvidere sammen med den omstændighed, at den nævnte lov afhænger af den valgte rets kompetence, som i dette tilfælde er sammenfaldende med den klassiske regel, hvorefter sagsøgeren anlægger sag ved den ret, hvor sagsøgte har bopæl.
- 45 Endvidere fremgår der en forbindelse med den omhandlede familiemæssige situationen af Haagerprotokollens artikel 4, stk. 4, der udpeger loven i den stat, som begge parter er statsborgere i, som den lov, der finder anvendelse. Således som generaladvokaten har anført i punkt 59 i forslaget til afgørelse, hviler denne bestemmelse nemlig på et vist element af varighed i forhold til den familiemæssige situation hos den bidragsberettigede og den bidragspligtige, der berøres af underholdspligten.
- 46 Henset til det system af tilknytningsregler, der er fastsat i Haagerprotokollen, og til det formål om forudsigelighed, som den forfølger, således som det fremgår af nærværende doms præmis 41, må det fastslås, at hvis anvendelsen af domstolslandets lov, der er subsidiært fastsat i Haagerprotokollens artikel 4, stk. 2, kun udspringer af den bidragsberettigedes valg af nyt opholdssted, uden at der foreligger en forbindelse mellem denne lov og den familiemæssige situation hos den bidragsberettigede og den bidragspligtige, der berøres af underholdspligten, på det tidspunkt, som denne forpligtelse vedrører, vil anvendelsen af denne lov hverken være i overensstemmelse med dette system eller med dette formål.
- 47 Den omstændighed, at anvendelsen af domstolslandets lov tilgodeser den bidragsberettigede, er ikke i sig selv tilstrækkeligt til at begrunde, at denne bestemmelse skal finde anvendelse, eftersom denne lov – i mangel af en sådan forbindelse – har en uforudsigelig karakter for den bidragspligtige.

- 48 I denne henseende, og således som det fremgår af punkt 78 og 79 i generaladvokatens forslag til afgørelse, kan denne forbindelse følge af den kompetence, som den ret, ved hvilken sagen er anlagt, ville have haft til at behandle tvister vedrørende underholdsbidrag i den pågældende periode i overensstemmelse med de bestemmelser i forordning nr. 4/2009, som kan finde anvendelse.
- 49 Den vurdering er begrundet i de tætte forbindelser, der er mellem Haagerprotokollen og forordning nr. 4/2009. Denne forordnings artikel 15 henviser således udtrykkeligt til Haagerprotokollen, og udpegningen af de kompetente retter i overensstemmelse med nævnte forordning giver indirekte mulighed for at udpege domstolslandets lov. Således som generaladvokaten har anført i punkt 56 i forslaget til afgørelse, bygger denne forordning på den forudsætning, at der er en forbindelse mellem de underholdsbidrag, som en given tvist drejer sig om, og den stat, hvis retter har kompetence til at træffe afgørelse i denne tvist.
- 50 Følgelig skal det fastslås, at den påkrævede forbindelse mellem domstolslandets lov og den bidragsberettigedes og den bidragspligtiges situation, som er berørt af underholdspigten, i den periode, der er omfattet af underholdskravet, foreligger, når domstolslandets lov svarer til loven i den medlemsstat, hvor retterne ville have haft kompetence til at træffe afgørelse i tvister om underholdsbidrag i den nævnte periode.
- 51 Henset til ovenstående betragtninger skal det første spørgsmål besvares med, at Haagerprotokollens artikel 4, stk. 2, skal fortolkes således:
- Den omstændighed, at domstolsstaten er samme stat som den, hvor den bidragsberettigede har sædvanligt opholdssted, er ikke til hinder for, at denne bestemmelse kan finde anvendelse, når den lov, der er udpeget i henhold til den subsidiære tilknytningsregel i denne bestemmelse, ikke er sammenfaldende med den lov, der er udpeget i henhold til den primære tilknytningsregel i den nævnte protokols artikel 3.
 - I en situation, hvor den bidragsberettigede, som har skiftet sædvanligt opholdssted, for retten i den stat, hvor den pågældende har sit nye sædvanlige opholdssted, indbringer et krav om underholdsbidrag mod den bidragspligtige for en tidligere periode, hvor den bidragsberettigede var bosiddende i en anden medlemsstat, kan domstolslandets lov, som også er loven i den stat, hvor den bidragsberettigede har sit nye opholdssted, finde anvendelse, hvis retterne i domstolsmedlemsstaten ville have haft kompetence til at træffe afgørelse i tvister om underholdsbidrag vedrørende disse parter for så vidt angår denne periode.

Det andet spørgsmål

- 52 Det andet spørgsmål vedrører nærmere bestemt spørgsmålet, om udtrykket »ikke kan opnå underholdsbidrag«, der er indeholdt i Haagerprotokollens artikel 4, stk. 2, også omfatter den situation, hvor den bidragsberettigede ikke kan opnå underholdsbidrag i medfør af loven i den medlemsstat, hvor den pågældende tidligere havde sit sædvanlige opholdssted, med den begrundelse, at den pågældende ikke opfylder visse betingelser i denne lov.
- 53 Indledningsvis bemærkes, at dette spørgsmål opstår i det tilfælde, hvor den forelæggende ret i lyset af besvarelsen af det første spørgsmål når frem til, at de østrigske retter i overensstemmelse med forordning nr. 4/2009 havde kompetence til at træffe afgørelse om et krav om underholdsbidrag vedrørende KP i perioden fra den 1. juni 2013 til den 28. maj 2015. I en sådan situation ville domstolslandets lov, i nærværende sag østrigsk lov, nemlig kunne finde anvendelse, hvis den bidragsberettigede »ikke kan opnå underholdsbidrag« i medfør af loven i den stat, hvor den pågældende tidligere havde sit sædvanlige opholdssted således som omhandlet i hovedsagen, dvs. den tyske lov i nærværende sag. Det skal derfor undersøges, om en bidragsberettiget som KP befinder sig i en sådan situation.

- 54 For at besvare dette spørgsmål er det hensigtsmæssigt at henvise til Andrea Bonomi-rapporten, som netop undersøger en sådan problematik.
- 55 Rapporten angiver, at den bidragsberettigede kan være omfattet af domstolslandets lov, ikke blot hvis loven i den stat, hvor denne har sit sædvanlige opholdssted ikke fastsætter nogen underholdspligt, der følger af det pågældende familieforhold, f.eks. med den begrundelse, at denne lov ikke fastsætter forpligtelser for forældre over for deres børn, men også hvis den nævnte lov, selv om en sådan forpligtelse principielt anerkendes, gør forpligtelsen afhængig af en betingelse, som ikke er opfyldt i den pågældende sag. Den nævnte rapport nævner som eksempel den situation, hvor loven i den stat, hvor den bidragsberettigede har sædvanligt opholdssted, fastsætter, at forældrenes forpligtelser over for børnene ophører, når de er fyldt 18 år, og hvor den bidragsberettigede har nået den alder.
- 56 Ifølge denne fortolkning finder Haagerprotokollens artikel 4, stk. 2, således også anvendelse, når en retlig betingelse ikke er opfyldt.
- 57 Det må fastslås, at denne vide fortolkning af Haagerprotokollens artikel 4, stk. 2, er i overensstemmelse med denne bestemmelses formål, som er nævnt i nærværende doms præmis 44, dvs. at imødegå risikoen for, at den bidragsberettigede ikke opnår underholdsbidrag i henhold til den principalt udpegede lov.
- 58 Denne fortolkning kan omfatte et tilfælde som det i hovedsagen omhandlede, hvor den bidragsberettigedes manglende mulighed for at opnå underholdsbidrag skyldes den omstændighed, at denne ikke havde fremsat et krav om betaling over for den bidragspligtige, og derfor ikke opfyldte en retlig betingelse, i nærværende sag den i BGB's § 1613 fastsatte betingelse. Som det fremgår af punkt 93 i generaladvokatens forslag, er der således intet, der tyder på, at den bidragsberettigedes passivitet gør artikel 4, stk. 2, uanvendelig.
- 59 Det andet spørgsmål skal besvares med, at udtrykket »ikke kan opnå underholdsbidrag« i Haagerprotokollens artikel 4, stk. 2, skal fortolkes således, at det også omfatter den situation, hvor den bidragsberettigede ikke kan opnå underholdsbidrag i medfør af loven i den stat, hvor den pågældende tidligere havde sædvanligt opholdssted, med den begrundelse, at den bidragsberettigede ikke opfylder visse betingelser i denne lov.

Sagsomkostninger

- 60 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra nævnte parter udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Sjette Afdeling) for ret:

- 1) **Artikel 4, stk. 2, i Haagerprotokollen af 23. november 2007 om, hvilken lov der finder anvendelse på underholdspligt, godkendt på Det Europæiske Fællesskabs vegne ved Rådets afgørelse 2009/941/EF af 30. november 2009, skal fortolkes således:**
 - **Den omstændighed, at domstolsstaten er samme stat som den, hvor den bidragsberettigede har sædvanligt opholdssted, er ikke til hinder for, at denne bestemmelse kan finde anvendelse, når den lov, der er udpeget i henhold til den subsidiære tilknytningsregel i denne bestemmelse, ikke er sammenfaldende med den lov, der er udpeget i henhold til den primære tilknytningsregel i den nævnte protokols artikel 3.**

- I en situation, hvor den bidragsberettigede, som har skiftet sædvanligt opholdssted, for retten i den stat, hvor den pågældende har sit nye sædvanlige opholdssted, indbringer et krav om underholdsbidrag mod den bidragspligtige for en tidligere periode, hvor den bidragsberettigede var bosiddende i en anden medlemsstat, kan domstolslandets lov, som også er loven i den stat, hvor den bidragsberettigede har sit nye opholdssted, finde anvendelse, hvis retterne i domstolsmedlemsstaten ville have haft kompetence til at træffe afgørelse i tvister om underholdsbidrag vedrørende disse parter for så vidt angår denne periode.
- 2) Udtrykket »ikke kan opnå underholdsbidrag« i artikel 4, stk. 2, i Haagerprotokollen af 23. november 2007 skal fortolkes således, at det også omfatter den situation, hvor den bidragsberettigede ikke kan opnå underholdsbidrag i medfør af loven i den stat, hvor den pågældende tidligere havde sædvanligt opholdssted, med den begrundelse, at den bidragsberettigede ikke opfylder visse betingelser i denne lov.

Underskrifter